

Twórca utworu stworzonego przez sztuczną inteligencję

Paulina Stawicka¹

Ze względu na to, że sztuczna inteligencja wkroczyła w sferę kultury, stając się dla prawa autorskiego niezwykle ważną dziedziną, celem niniejszego opracowania jest odpowiedź na pytanie, kogo możemy uznać za twórcę utworów stworzonych przez sztuczną inteligencję. Autorka przeanalizowała pojęcie utworu w rozumieniu prawa autorskiego na gruncie przepisów polskich, unijnych, konwencji międzynarodowej oraz orzecznictwa TS. Wskazała przy tym na powiązanie w prawie autorskim UE pojęcia autorstwa z wymogiem oryginalności, który należy rozumieć jako własną intelektualną twórczość autora. Próbuąc odpowiedzieć na pytanie, kogo uznać za twórcę utworów stworzonych przez sztuczną inteligencję, autorka wzięła pod uwagę programistę, użytkownika, inwestora oraz maszynę.

Uwagi wstępne

Żyjemy w erze przełomowego skoku technologicznego. Określa się go mianem czwartej rewolucji przemysłowej, w której kluczową rolę odgrywa sztuczna inteligencja („SI” lub „AI”) i której rozwój następuje w gwałtownym tempie. Rewolucja 4.0 cechuje się coraz powszechniejszym zastosowaniem Internetu oraz związanych z nim, szeroko rozumianych systemów i technologii². Przewiduje się, że wartość globalnego rynku sztucznej inteligencji do 2025 r. wzrośnie do przeszło 190 mld dolarów przy średniorocznym tempie wzrostu na poziomie 36%, a Polska będzie potrzebować ok. 200 tys. specjalistów zajmujących się sztuczną inteligencją³. Na przestrzeni wieków wraz z ewolucją technologiczną swój rozkwit przeżywała sztuka, postrzegając jednocześnie technologię jako egzystencjonalne zagrożenie. Przez wiele lat w starciu pomiędzy sobą jedna z nich musiała ustąpić. Wynalezienie fotografii w pierwszej połowie XIX w. budziło u ówczesnych malarzy niepokój o przyszłość ich zawodu⁴.

C. Baudelaire pisał, że gdyby „pozwoić” fotografii uzupełnić swoimi możliwościami i funkcjami sztukę, w krótkim czasie zniknęłaby ona albo została zepsuta⁵. Obawiano się, że wpuszczając do świata sztuki fotografię, wyprze ona malarstwo. Obecnie stało się oczywistym, że nic takiego się nie wydarzyło, a fotografia, stając się samodzielną formą ekspresji, wsparła i inspirowała sztukę. Tak się działo z każdą kolejną innowacją technologiczną⁶.

W przypadku sztucznej inteligencji, która nie tyle przy pomocy człowieka tworzy sztukę, ile sama świadomie ją kreuje – rodzi ona pewne obawy. Sztuczna inteligencja zaczęła pokazywać swój potencjał twórczy, może ona komponować muzykę, tworzyć obrazy, pisać wiersze, a nawet kreować rzeźby z dźwięku⁷.

Aspekt prawny

Wkroczenie sztucznej inteligencji w sferę kultury spowodowało, że stała się ona niezwykle ważną dla prawa autorskiego dziedziną, okazując się jednocześnie dla niego istotnym wyzwaniem. Wskazuje się, że rozwiązania wypracowane w tej materii mogą znacznie zmienić kształt fundamentalnych założeń prawa autorskiego⁸. Sztuczna inteligencja postawiła prawu autorskiemu pytanie – kogo uznać za autora utworów stworzonych przez sztuczną inteligencję? Istotą tej problematyki obrazuje to, że nie istnieją obecnie inne bardziej popularne obszary, którymi prawo własności intelektualnej by się zajmowało⁹. W związku z powyższym w ostatnich latach porusza się zagadnienie – czy prawo autorskie może brać pod uwagę autorstwo inne niż ludzkie? Omawia się wraz z tym

¹ Autorka jest magistrem Ekonomii, studentką 5. roku studiów jednolitych magisterskich kierunku Prawa na Uniwersytecie Wrocławskim, obecnie uczestnikiem programu Erasmus+ na Paris Lodron University of Salzburg, w Austrii. ORCID: 0000-0001-5933-4193.

² B. Siuta-Tokarska, Przemysł 4.0 i sztuczna inteligencja: szansa czy zagrożenie dla realizacji koncepcji zrównoważonego i trwałego rozwoju?, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy* 2021, Nr 65, s. 10.

³ PARP Grupa PFR, Do 2025 r. Polska będzie potrzebować ok. 200 tys. specjalistów zajmujących się sztuczną inteligencją, <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/58357:do-2025-r-polska-bedzie-potrzebowac-ok-200-tys-specjalistow-zajmujacych-sie-sztuczna-inteligencja> (dostęp z 16.2.2022 r.).

⁴ T. Gros, *Can Artificial Intelligence Create Art?*, Paryż 2019, s. 5.

⁵ C. Baudelaire – pisarz, ojciec współczesnej krytyki sztuki, ur. w 1821 r. w Paryżu. „If photography is allowed to supplement art in some of its functions, it will soon have supplanted or corrupted it altogether, thanks to the stupidity of the multitude which is its natural ally” – zob. *tenże*, *On Photography*, from *The Salon* of 1859, <https://www.csus.edu/indiv/o/obriene/art109/readings/11%20baudelaire%20photography.htm> (dostęp z 16.2.2022 r.).

⁶ T. Gros, *Can Artificial...*, s. 5.

⁷ A. Zagórna, Sztuczny artysta? Naturalnie! <https://www.sztucznainteligencja.org.pl/sztuczny-artysta-naturalnie/> (dostęp z 17.2.2022 r.).

⁸ R. Markiewicz, *Sztuczna inteligencja i własność intelektualna*, [w:] Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Inauguracja roku akademickiego 2018/2019, Kraków 2019, s. 37.

⁹ T. Targosz, *Sztuczna inteligencja a prawo własności intelektualnej*, <https://www.traple.pl/2020/04/27/sztuczna-inteligencja-a-prawo-wlasnosci-intelektualnej/> (dostęp z 17.2.2022 r.).

kontekstem znaczenie oryginalności¹⁰. Zdolności twórcze zaawansowanych systemów sztucznej inteligencji doprowadziły niektórych uczonych do wniosku, że wyniki sztucznej twórczości nie mogą być chronione prawem autorskim, ponieważ ludzie utracili kontrolę nad procesem twórczym. Niektórzy argumentują za ustanowieniem specjalnych praw pokrewnych w celu ochrony „bezautorskich” utworów generowanych przez SI przed przywłaszczeniem¹¹. Jednak czy to stwierdzenie jest poprawne? A może twory wspomagane sztuczną inteligencją mogą zostać zakwalifikowane w ramach zakresu ochrony praw autorskich, pomimo coraz ważniejszej roli, jaką maszyny odgrywają w ich tworzeniu?

Aspekt społeczny i gospodarczy

Temat ten jest niezwykle interesujący i ważny nie tylko z punktu widzenia prawnego i praktycznego, ale również z uwagi na aspekt społeczny i wzrastającą rolę sztucznej inteligencji, co przejawiać się będzie w coraz szerszym jej zastosowaniu w coraz większej liczbie dziedzin naszego życia. Przykładem może być zastosowanie SI podczas zakupów on-line, kiedy to dostarcza nam ona spersonalizowanych rekomendacji, do analizy danych odnoszących się do zdrowia, które może poprawić diagnostykę i indywidualne leczenie, czy też wreszcie służą zwalczaniu dezinformacji, wykrywają fałszywe wiadomości i rozpoznają wiarygodne źródła. Programy SI znajdują zastosowanie nawet do rozpoznawania i zwalczaniu cyberataków. Przypuszcza się, że sztuczna inteligencja dotknie niemal wszystkich sfer życia oraz gospodarki¹².

Aspekt ekonomiczny

Mogłoby się wydawać, że kreatywność to atrybut przypisany tylko człowiekowi, który odróżnia go od maszyn. Przełomowym momentem, który zachwiał to myślenie, był 2018 r., kiedy to w nowojorskim domu aukcyjnym został sprzedany portret zatytułowany 432 500,00 dolarów, a który pierwotnie był szacowany na kwotę 7000,00 dolarów. Mowa o dziele pt. Edmond de Belamy, stworzonym za pomocą sztucznej inteligencji przez paryską grupę artystów-programistów. Obraz został podpisany fragmentem kodu użytego do jego stworzenia. Ten incydent zwrócił uwagę całego środowiska zajmującego się problematyką sztucznej inteligencji i wywołał szeroką dyskusję dotyczącą postrzegania i wartości utworów stworzonych przez SI¹³.

Próba zdefiniowania sztucznej inteligencji

Odpowiedź na pytanie – kogo uznać za twórcę utworu stworzonego przez systemy sztucznej inteligencji lub wspo-

maganego przez SI, jest bardzo istotna. Utwory te mają odnosić się do wszystkich wyników, dzieł wytworzonych przez systemy SI lub za ich pomocą. Kluczem do analizy tego problemu nie jest sama inteligentna maszyna, ale również rola czynnika ludzkiego w procesie twórczym kreowanym przez sztuczną inteligencję. Czy ta rola jest wystarczająca, aby wynik tego procesu móc podnieść do rangi dzieła chronionego prawem autorskim? Jak postąpić w przypadku twórczości autonomicznie generowanej przez sztuczną inteligencję?

Wiele mówi się na temat sztucznej inteligencji, jej wpływu na przemiany społeczne, rozwój gospodarczy oraz aspekty prawne. Jednak nie powstała jak dotąd żadna legalna definicja tego pojęcia. Praktyką jest omawianie zastosowań SI w wielu sferach życia bez wyjaśnienia jego znaczenia. Dorozumianie przyjmuje się, że każdy uczestnik dyskusji odczytuje pojęcie sztucznej inteligencji tak samo¹⁴.

Według Słownika języka polskiego PWN sztuczna inteligencja to dział informatyki, który bada reguły rządzące zachowaniami umysłowymi człowieka i tworzy programy lub systemy komputerowe symulujące ludzkie myślenie¹⁵. Możemy przez to rozumieć zdolność maszyn, systemów, jak również aplikacji do wykazywania ludzkich umiejętności, tj. rozpoznawanie, uczenie się, twórczość oraz kreatywność¹⁶.

Możemy wyróżnić kilka głównych obszarów sztucznej inteligencji, w zakresie których obecnie dokonuje się największy rozwój, tj. uczenie maszynowe, uczenie głębokie, eksploracja danych oraz urządzenia autonomiczne. To pierwsze polega na rozwoju programu komputerowego za pomocą uczenia się dokonanego w wyniku przetwarzania danych osobowych zamiast programowania określonych zadań. Uczenie głębokie oparte jest na wielowymiarowym schemacie i sprowadza się do nauki szeregu cech na różnych poziomach abstrakcji. Eksploracja danych umożliwia wydobycie danych ze złożonych baz danych, aby ustalić wzorce i relacje między tymi

¹⁰ E. Rosati, Copyright as an obstacle or an enabler? A European perspective on text and data mining and its role in the development of AI creativity, *Asia Pacific Law Review* 2019, Nr 27:2, s. 199.

¹¹ P.B. Hugenholtz, J.P. Quintais, Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2021, Nr 52, s. 1191.

¹² Parlament Europejski, Sztuczna inteligencja: co to jest i jakie ma zastosowania? <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20200827STO85804/sztuczna-inteligencja-co-to-jest-i-jakie-ma-zastosowania> (dostęp z 17.2.2022 r.).

¹³ The New York Times, AI Art at Christie's Sells for \$432,500, <https://www.nytimes.com/2018/10/25/arts/design/ai-art-sold-christies.html> (dostęp z 17.2.2022 r.).

¹⁴ T. Zalewski, [w:] L. Lai, M. Świerczyński (red.), *Prawo sztucznej inteligencji*, Warszawa 2020, s. 1.

¹⁵ Słownik języka polskiego, sztuczna inteligencja, <https://sjp.pwn.pl/sjp/sztuczna-inteligencja;2466532.html> (dostęp z 17.2.2022 r.).

¹⁶ Parlament Europejski, Sztuczna inteligencja: co to jest i jakie ma zastosowania? <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20200827STO85804/sztuczna-inteligencja-co-to-jest-i-jakie-ma-zastosowania> (dostęp z 17.2.2022 r.).

danymi. Natomiast urządzenia autonomiczne to maszyny zdolne do działania w znacznej części autonomicznie, bez wpływu czynnika zewnętrznego¹⁷.

Podczas prac specjalnej komisji przy organach UE, w przygotowanym przez nią dokumencie „Sztuczna inteligencja dla Europy” zaprezentowana została definicja sztucznej inteligencji – jako pojęcie odnoszące się do systemów wykazujących inteligentne zachowanie poprzez analizę otoczenia i podejmowanie do pewnego stopnia autonomicznych działań dla osiągnięcia konkretnych celów¹⁸.

Parlament Europejski w wydanej 20.1.2021 r. rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie sztucznej inteligencji: kwestie wykładni i stosowania prawa międzynarodowego w zakresie, w jakim dotyczy ono UE, w dziedzinie zastosowań cywilnych i wojskowych oraz kwestie kompetencji państwa poza wymiarem sprawiedliwości w sprawach karnych (2020/2013(INI)) wskazał na konieczność przyjęcia wspólnych ram prawnych, które będą obejmowały zharmonizowane definicje i tym samym wezwał Komisję do przyjęcia znaczenia pojęcia – systemu AI, oraz słowa – autonomiczny¹⁹.

W literaturze wskazuje się, że sztuczna inteligencja to dziedzina nauki z sektora informatyki tworząca oprogramowania, sprzęt w celu działalności maszyn, które wymagają inteligencji²⁰. Sztuczna inteligencja to system pozwalający na realizowanie zadań, które wymagają procesu uczenia się oraz liczenia się z nowymi okolicznościami podczas rozwiązywania danych problemów. Sygnalizuje się, że jest to system, który w różnym stopniu może nawiązywać kontakt z otoczeniem lub działać autonomicznie²¹. SI można również określić jako techniczne rozwiązanie, dokonujące czynności, które przypisane są z natury ludziom, wymagające zwłaszcza użycia ludzkiego intelektu²². Należy również wskazać, że SI możemy podzielić na słabą i silną. Ta pierwsza skupia się na jednym zadaniu, wykonując je lepiej od człowieka. Ta druga zaś potrafi samodzielnie myśleć i ciężko jest odróżnić jej zdolności od zdolności intelektualnych człowieka²³. Natomiast S. Russel i P. Norvig definiują AI jako inteligentnych agentów, którzy odbierają percepcje z otoczenia i podejmują działania, które wpływają na to środowisko²⁴.

Zauważa się, że sztuczna inteligencja, czyli tzw. inteligentne maszyny, po ich zaprogramowaniu są zdolne do imitowania ludzkiej inteligencji tylko w wąskim stopniu. Oznacza to, że umiejętności dostosowania się do nowych warunków, przetwarzania informacji oraz zdolności rozwiązywania problemów, rozpoznawania obiektów, kojarzenia, uczenia się i zapamiętywania przypisywane człowiekowi jedynie w ograniczonym zakresie można zaadaptować do jego sztucznego odpowiednika²⁵.

Pojęcie utworu w rozumieniu prawa autorskiego w Polsce i UE

Utwór to pojęcie, wokół którego skupia się prawo autorskie. Jest to dobro intelektualne o niematerialnym charakterze i z tego też względu wymaga ochrony normatywnej²⁶. Nie istnieje zamknięty katalog przedmiotów, które prawo uważa za utwór, albowiem określenie tego nie jest jednoznaczne i wywołuje polemikę²⁷. Ochronie w ramach prawa autorskiego podlega każdy przejaw twórczości, chociażby stanowił dopiero załączek utworu, jeżeli posiada indywidualny charakter²⁸.

Z perspektywy prawa polskiego pojęcie utworu możemy odnaleźć w art. 1 ustawy z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych²⁹. Powyższy przepis wskazuje, że za przedmiot prawa autorskiego uznaje się każdy przejaw działalności twórczej, która wykazuje cechę indywidualności i jest ustalona w jakiegokolwiek postaci. Jak wskazuje E. Ferenc-Szydelko: „(...) terminy będące kryteriami, którymi posłużył się ustawodawca, by wyodrębnić przedmioty prawa autorskiego od niezliczonych innych wytworów ludzkiego intelektu, którym status utworów nie przysługuje (...) to: przejaw działalności twórczej, indywidualny charakter tego przejawu oraz ustalenie go w jakiejś postaci”³⁰. Sąd Najwyższy w wyroku

¹⁷ A. Michalak, Odpowiedzialność cywilnoprawna w obrocie oprogramowaniem komputerowym w erze sztucznej inteligencji, Warszawa 2021, s. 27.

¹⁸ Komisja Europejska, Komunikat Komisji Sztuczna inteligencja dla Europy, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0237&from=EN> (dostęp z 17.2.2022 r.).

¹⁹ Parlament Europejski, Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 20.1.2021 r. w sprawie sztucznej inteligencji: kwestie wykładni i stosowania prawa międzynarodowego w zakresie, w jakim dotyczy ono UE, w dziedzinie zastosowań cywilnych i wojskowych oraz kwestie kompetencji państwa poza wymiarem sprawiedliwości w sprawach karnych (2020/2013(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0009_PL.html (dostęp z 17.2.2022 r.).

²⁰ D. Partridge, Artificial Intelligence and Software Engineering. Understanding the Promise of Future, New York-London 2013, s. 33.

²¹ T. Zalewski, [w:] L. Lai, M. Świerczyński (red.), Prawo..., s. 3 i 14.

²² Ibidem, s. 5.

²³ M. Kordowski, AI Sztuczna inteligencja, <https://marcinkordowski.com/ai-sztuczna-inteligencja/> (dostęp z 17.2.2022 r.).

²⁴ S. Russell, P. Norvig, Artificial Intelligence A Modern Approach Third Edition, New Jersey 2009, s. 8.

²⁵ L. Rutkowski, Metody i techniki sztucznej inteligencji, Warszawa 2009, wyd. 2, s. 5.

²⁶ J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlak, A. Niewęglowski, M. Poźniak-Niedzielska, [w:] J. Barta (red.), Prawo autorskie. System Prawa Prywatnego, Kraków 2017, tom 13, wyd. 4, s. 28; B. Gawlik, Umowa know-how. Zagadnienia konstrukcyjne, ZNUJ 1974, Nr 2, s. 27.; A. Niewęglowski, Wyniki prac badawczych w obrocie cywilnoprawnym, Warszawa 2010, wyd. 1, s. 131 i n.

²⁷ E. Laskowska, Przedmiot prawa autorskiego – utwór a pojęcie oryginalności w prawie UE, Europejski Przegląd Sądowy 2017, Nr 1/2017 (136), s. 46.

²⁸ J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlak, A. Niewęglowski, M. Poźniak-Niedzielska, [w:] J. Barta (red.), Prawo autorskie..., s. 29.

²⁹ T.j. Dz. z 2021 r. poz. 1062 ze zm.

³⁰ E. Ferenc-Szydelko, [w:] E. Ferenc-Szydelko (red.), Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, wyd. 4, Legalis/el. 2021, nb. 4.

z 21.2.2020 r. orzekł, że: „Dla zakwalifikowania danego dobra niematerialnego jako przedmiotu prawa autorskiego należy wykazać, że jest po pierwsze – rezultatem pracy człowieka, po drugie – przejawem działalności twórczej jako uzewnętrznionego rezultatu procesu intelektualnego, po trzecie – ma indywidualny charakter, po czwarte – jest ustalony³¹”.

Na gruncie prawa unijnego nie ustanowiono jednej, syntetycznej definicji utworu. Artykuł 1 dyrektywy w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych³² zbliża się do określenia ogólnej definicji, odnosząc się do przedmiotu praw autorskich jako „dzieła literackiego lub artystycznego” w rozumieniu art. 2 ust. 1 Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 9.9.1886 r., przejrzana w Berlinie dnia 13.11.1908 r. i w Rzymie 2.6.1928 r. („Konwencja Berneńska”)³³. W swoim orzecznictwie TS poszukuje podobnie wskazówek z art. 2 ust. 1 Konwencji Berneńskiej, która stała się częścią porządku prawnego UE³⁴. Pojęcie autorstwa w prawie autorskim UE jest powiązane z wymogiem oryginalności³⁵. Przesłankę oryginalności, którą należy rozumieć jako własną intelektualną twórczość autora, wprowadzają trzy dyrektywy dotyczące programów komputerowych³⁶, baz danych³⁷ oraz fotografii³⁸. Przesłanka ta stanowi wyznacznik objęcia ochroną prawa autorskiego.

1. Harmonizacja przedmiotu prawa autorskiego w UE

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w przełomowym wyroku z 16.7.2009 r. w sprawie *Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening* (tzw. wyrok w sprawie jedenastu słów) podjął się harmonizacji pojęcia utworu i orzekł, że w ramach unijnego prawa autorskiego można zakwalifikować jako utwór tylko taki przedmiot, który jest „oryginalny w tym sensie, że stanowi własną twórczość intelektualną autora”³⁹. Potwierdzają to przykładowe wyroki TS, tj. z 13.11.2018 r. w sprawie *Levola Hengelo BV v. Smilde Foods BV*⁴⁰; z 29.7.2019 r. w sprawie *Funke Medien NRW GmbH v. Bundesrepublik Deutschland*⁴¹ oraz z 12.9.2019 r. w sprawie *Cofemel – Sociedade de Vestuário SA v. G-Star Raw CV*⁴².

Natomiast w wyroku z 1.12.2011 r. w sprawie *Painer v. Standard VerlagsGmbH i inni* TS nie tylko potwierdził harmonizację pojęcia utworu na szczeblu unijnym, lecz również uzupełnił przyjętą w powyższym wyroku definicję, wskazując, że przedmiotem ochrony prawa autorskiego będzie wynik indywidualnej twórczości autora, pod warunkiem że odzwierciedlać będzie osobowość twórcy oraz swobodne i kreatywne wybory dokonane w trakcie jego realizacji⁴³.

2. Człowiek autorem na gruncie unijnego prawa autorskiego

Powyższe uwagi wskazują, że wymóg oryginalności obejmuje pewien stopień autorstwa człowieka. Ta kwestia jest

wzmocniona uwagą Rzecznik Generalnej V. Trstenjak, którą przedstawiła w swojej opinii w sprawie *Painer* – stwierdzając, że tylko utwory ludzkie podlegają ochronie⁴⁴. Stanowisko to nie sprzyja tezie, że dzieła stworzone przez maszynę należy uznać za oryginalne, a zatem objęte prawem autorskim. Pogląd Rzecznik Generalnej potwierdza raczej antropocentryczny i osobisty charakter unijnego systemu praw autorskich.

³¹ I CSK 513/18, OSNC 2020, Nr 12, poz. 104.

³² Dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0116&from=EN> (dostęp z 20.2.2022 r.).

³³ Dz.U. z 1935 r. Nr 84, poz. 515 z 1935.11.21, LEX (dostęp z 20.2.2022 r.). Art. 2 ust. 1 „Wyrazy »dzieła literackie i artystyczne« obejmują wszelkie utwory literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia, jako to: książki, broszury i inne pisma; odczyty, przemówienia, kazania i inne dzieła tego samego rodzaju; dzieła dramatyczne lub dramatyczno-muzyczne; dzieła choreograficzne i pantomimy, których układ sceniczny został ustalony na piśmie lub w inny sposób; utwory muzyczne ze słowami lub bez słów; utwory rysunkowe, malarskie, architektoniczne, rzeźby, utwory rytownicze i litograficzne; ilustracje, mapy geograficzne; plany, szkice i wyroby plastyczne, dotyczące geografii, topografii, architektury lub nauk”.

³⁴ P.B. Hugenholtz, J. P. Quintais, Copyright and Artificial Creation..., s. 1193, 1194.

³⁵ E. Bonadio, L. McDonagh, Artificial intelligence as producer and consumer of copyright works: evaluating the consequences of algorithmic creativity, *Intellectual Property Quarterly* 2020, Nr 2, s. 114.

³⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z 23.4.2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0024&from=PL> (dostęp z 18.2.2022 r.).

³⁷ Dyrektywa 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.3.1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:31996L0009> (dostęp z 18.2.2022 r.).

³⁸ Dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0116&from=SK#d1e368-12-1> (dostęp z 18.2.2022 r.).

³⁹ Punkt 35 uzasadnienia, C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=57121D3759D-5D0EE347661A250E3DEE5?text=&docid=72482&pageIndex=0&doclang=PL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1322184> (dostęp z 19.2.2022 r.).

⁴⁰ C-310/17, ECLI:EU:C:2018:899, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=6F26C09BA1D08DB2E2CE240C4A-E960C5?text=&docid=207682&pageIndex=0&doclang=PL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1804518> (dostęp z 20.2.2022 r.).

⁴¹ C-469/17, ECLI:EU:C:2019:623, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216545&pageIndex=0&doclang=pl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1804589> (dostęp z 20.2.2022 r.).

⁴² C-683/17, ECLI:EU:C:2019:721, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=217668&pageIndex=0&doclang=pl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1804908> (dostęp z 20.2.2022 r.).

⁴³ C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=115785&pageIndex=0&doclang=PL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1337734> (dostęp z 19.2.2022 r.).

⁴⁴ Opinia Rzecznika Generalnego V. Trstenjak przedstawiona 12.4.2011 r. w sprawie C-145/10, ECLI:EU:C:2011:239, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82078&pageIndex=0&doclang=pl&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1357415> (dostęp z 19.2.2022 r.).

Podobnie jak Konwencja Berneńska, *acquis communautaire*⁴⁵ w zakresie praw autorskich opiera się zwłaszcza na tradycji *droit d'auteur*⁴⁶ – prawo autorskie chroni oryginalną ekspresję wywodzącą się bezpośrednio od twórcy będącego człowiekiem. Konwencja Berneńska nie definiuje „autora” utworu, ale jej treść oraz kontekst historyczny zdecydowanie sugerują, że „autor” i „autorstwo” dla celów tej konwencji odnoszą się do osoby fizycznej, która stworzyła utwór. Oznacza to, że ochrona praw autorskich początkowo przysługuje twórcom będącym ludźmi⁴⁷. Potwierdzają to wszechobecne w Konwencji Berneńskiej odniesienia do „autora” jako twórcy utworów i beneficjenta ochrony⁴⁸.

Chociaż prawo autorskie UE nigdzie nie stwierdza wyrażenie, że wymaga ono istnienia człowieka, to jego antropocentryczne skupienie się jest oczywiste w wielu aspektach prawa. Obecny unijny imperatyw oryginalności w rzeczywistości wymaga ludzkiego pierwiastka w procesie generatywnym, co nieuchronnie utrudnia obiektywną interpretację SI jako twórcy⁴⁹. Wymóg ten bowiem nie wyklucza rezultatów ludzkich twórców wykonanych za pomocą maszyn, pod warunkiem że wkład człowieka w dzieło spełnia prawny standard oryginalności/twórczości⁵⁰.

Autorstwo dzieła wygenerowanego przez SI

W literaturze wskazuje się, że ochroną autorską można objąć dzieła SI, gdy znajdzie się w nich cechę twórczości autorskiej, którą da się przypisać bezpośrednio autorowi programu lub innej osobie⁵¹. Z pełnym przekonaniem można powiedzieć, że systemy sztucznej inteligencji wytwarzają dzieła twórczo. Ponadto dokonują tego w sposób logiczny, dokładny i niezależny, a ostateczny wynik często zaskakuje ludzi, w pierwszej kolejności tych, którzy zaprogramowali platformę AI, a także użytkowników AI. Przykładem może być stworzone przez laureatkę Festiwalu Cyfryzacji zorganizowanego przez Digital Ars narzędzie „epistolograf.pl”, które czyta listy i przechowuje je w swojej pamięci, a za pomocą algorytmu wykrywa osiem nieprzypadkowych – wybranych przez autorkę narzędzi – słów i definiuje ich nastrój. Na bazie wybranych słów AI tworzy dzieło, którym jest trójwymiarowa przestrzeń⁵². Podobnie jak w przypadku wielu treści tworzonych przez ludzi często zdarza się, że kluczowy element procesu twórczego w pracach wykorzystujących sztuczną inteligencję opiera się na losowości. W związku z tym pojawia się pytanie, czy ostateczny utwór wygenerowany przez AI jest chroniony prawem autorskim? Jeśli tak, to kto byłby postrzegany jako jej autor⁵³?

Parlament Europejski w wydanej przez siebie rezolucji z 20.10.2020 r. w sprawie praw własności intelektualnej w dziedzinie rozwoju technologii sztucznej inteligencji

(2020/2015(INI)) wskazuje, że należy rozróżnić twórczość człowieka wspomaganą przez sztuczną inteligencję od twórczości automatycznie generowanej przez AI. Parlament Europejski wskazuje, że w pierwszym przypadku zastosowanie mają obecne ramy własności intelektualnej. Natomiast w drugim przypadku konieczne jest wdrożenie regulacji w zakresie ochrony praw własności intelektualnej. Ponadto Parlament Europejski w rezolucji wskazuje, że unormowania w przedmiocie AI powinny mieć formę rozporządzenia, aby zapewnić homogeniczne standardy w całej UE⁵⁴.

W doktrynie pojawiają się jednak głosy za tym, aby pojęciem twórców objąć szeroką grupę użytkowników SI bez rozróżniania przypadków, w których osoba korzystająca z SI tylko wspomaga się automatyczną maszyną, a sytuacjami, w których interakcja z narzędziem powoduje, że ono samo wytwarza utwór. Wskazuje się, że takie różnicowanie tłum motywację do tworzenia utworów, których z zewnątrz nie sposób odróżnić od tych, które kreuje wyłącznie człowiek⁵⁵.

Inni twierdzą, że autorstwo powinniśmy przypisać człowiekowi, który stworzył maszynę nawet wtedy, gdy utwór wygenerowany przez SI jest nieprzewidywalny i wzbudza jego zaskoczenie. Dzieje się tak, gdy program oparty jest na ogólnych wzorach, a rezultaty powstają na bazie pełnej losowości. Zwolennicy tego poglądu proponują uznać człowieka za autora – nawet w przypadku kiedy związek między dziełem sztucznej inteligencji a programem jest daleki. Wskazują, że na to nie ma wpływu użytkownik SI, nawet po śmierci kreatora SI⁵⁶.

Niektórzy sygnalizują, że twórcą jest ten, który tworzy obraz – maszyna SI, a udział człowieka przy kreowaniu dzieła polega głównie na zadawaniu pytań sztucznej inteligencji i w tym sensie człowiek oraz maszyna są współtwórcami. Jednak trudno jest przyjąć tę koncepcję, zważając, że w prawie

⁴⁵ FR: dorobek prawny Wspólnoty Europejskiej, tłumaczenie autor.

⁴⁶ FR: prawa autorskie, tłumaczenie autor.

⁴⁷ P.B. Hugenholtz, J. P. Quintais, Copyright and Artificial Creation..., s. 1194.

⁴⁸ Zob. np. art. 7 ust. 1 Konwencji Berneńskiej „1. Czas trwania ochrony przyznanej konwencją niniejszą obejmuje życie autora i pięćdziesiąt lat po jego śmierci”.

⁴⁹ E. Bonadio, L. McDonagh, Artificial intelligence..., s. 114.

⁵⁰ P.B. Hugenholtz, J. P. Quintais, Copyright and Artificial Creation..., s. 1194.

⁵¹ Ibidem, s. 46.

⁵² Kunstmatrix, digitalars, <https://artspaces.kunstmatrix.com/en/exhibition/5149556/digital-ars?t=> (dostęp z 21.2.2022 r.).

⁵³ E. Bonadio, L. McDonagh, Artificial intelligence..., s. 115.

⁵⁴ Parlament Europejski, Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 20.10.2020 r. w sprawie praw własności intelektualnej w dziedzinie rozwoju technologii sztucznej inteligencji (2020/2015(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0277_PL.html (dostęp z 20.2.2022 r.).

⁵⁵ B. Widła, [w:] B. Fischer, A. Pązik, M. Świerczyński (red.), Prawo sztucznej inteligencji i nowych technologii, Warszawa 2021, s. 243.

⁵⁶ J.C. Ginsburg, L.A. Budiardjo, Authors and Machines, Columbia Public Law Research Paper 2019, Nr 14–597, Berkley Technology Law Journal, tom 34, Nr 2, s. 450.

UE chroniony jest taki utwór, który powstał z inwencji autora, i jednocześnie ukazuje jego osobowość oraz jest przejawem twórczego i swobodnego wyboru dokonanego w trakcie jego powstawania⁵⁷.

W doktrynie sugeruje się również przyznanie ochrony wynikiem SI w ramach praw pokrewnych, która przysługiwałaby twórcom sztucznej inteligencji – jako odpowiednik pożytków naturalnych⁵⁸. Podobnie wskazują inni, którzy dopowiadają, że treść takiego prawa pokrewnego musiałaby być ograniczona względem prawa autorskiego, a czas trwania zawężony do kilku lat⁵⁹.

Identyfikacja tego, kto stworzył program w takiej postaci, która umożliwia stworzenie dzieła, nie jest oczywista. Czy tą osobą jest programista maszyny, czy może to użytkownik? Poddaje się również pod rozagę autorstwo inwestorów czy samych maszyn⁶⁰.

Programista jako twórca dzieł SI

Istotny wysiłek intelektualny, jaki wkładają programiści w napisanie kodu komputerowego, przemawia za uznaniem ich jako autorów i tym samym przyznaniem im praw autorskich. Utwór stworzony przez SI może zostać wykreowany w granicach przestrzeni twórczej programisty. Dzieje się tak, ponieważ programista ma możliwość wprowadzenia ograniczeń twórczego dzieła zarówno maszyny, jak i użytkownika końcowego. Programista tworzy kluczowy algorytm i tym samym dokonuje doboru modelu, wyboru parametrów i podziału danych. Proces ten wymaga od niego wielu prób, obserwacji i dostosowywania algorytmu w celu uzyskania jak najlepszych efektów. Programista może zatem być uznany za autora ostatecznych utworów stworzonych przez napisane przez nich programy⁶¹. Zauważa się, że w kontekście sztucznej inteligencji programiści są „autorami autorów”, ponieważ ludzie piszący programy, które tworzą sztukę – są autorami sztuki, którą tworzą ich programy⁶².

Zwolennicy tego poglądu twierdzą, że użytkownicy programów, za pomocą których SI tworzy utwory, często nawet nieświadomie naciskają przycisk, nie wiedząc, że tworzą pracę. Pomimo wielu przycisków używanych przez użytkowników do wygenerowania danego wyniku nie wykorzystują oni żadnych umiejętności ani intelektualnej kreatywności. Wskazują, że w przypadku przyznania praw autorskich użytkownikom, którzy po prostu naciskają odpowiednie przyciski, może to zachęcić ich do szukania najlepszych dostępnych na rynku programów i następnie czerpania ekonomicznych korzyści z końcowego utworu, do którego nie przyczynili się w sposób znaczący. Nadto programiści, nie otrzymując praw autorskich do końcowych rezultatów programu, mogą zniechęcić się do tworzenia nowych programów, które będą zdolne do generowania np. sztuki, muzyki, rzeźb czy literatury lub też mogą ograniczać rozpowszechnianie i wykorzystywanie technologii

AI poprzez między innymi warunki umowne⁶³. Byłby to niepożądany skutek, ponieważ ograniczyłby wolność użytkowników.

Z jednej strony często programista tylko koduje maszynę, wyposażając ją w odpowiednie algorytmy, za pomocą których ona autonomicznie generuje utwory. W takich przypadkach to nie programista jest bezpośrednim twórcą dzieła. Z drugiej strony w takiej sytuacji utwór został stworzony dzięki człowiekowi, który przekazał cechę twórczości utworowi za pomocą AI, która go wykreowała. Wprowadzenie takiej ochrony uznawałoby prawo autorskie pośrednie, które nie jest dotychczas znane prawu autorskiemu⁶⁴.

Użytkownik jako twórca dzieł SI

W literaturze rozpatruje się również użytkownika jako potencjalnego twórcę dzieła SI. Pomimo że programista, jak też twórca maszyny dokonują istotnych działań ukierunkowanych na cel, w jakim maszyna czy też program jest używany, to jednak użytkownik ostatecznie uruchamia proces tworzenia finalnego utworu⁶⁵. Z tej perspektywy programiści i twórcy maszyn jedynie kreują potencjał ostatecznego dzieła⁶⁶.

W niektórych przypadkach to użytkownik dobiera i dostarcza dane do algorytmu oraz ustawia parametry, a to w konsekwencji wpływa na końcowy kształt utworu. Zdarzają się również przypadki, kiedy to użytkownik może decydować o sposobie działania algorytmu⁶⁷. Przykładem może być JukeDeck – sztuczna inteligencja wyposażona w program zdolny do tworzenia muzyki, w którym użytkownik przesyła odpowiednie dane wejściowe, wybiera instrumenty, tempo, tonację muzyczną oraz styl kompozycji. W konsekwencji na ostateczną formę dzieła wpływ ma wiele wyborów dokonanych przez użytkownika. W powyższym przypadku z tego samego programu korzysta wielu użytkowników, uzyskując zupełnie różne wyniki, w zależności od twórczych wyborów każdego z nich oraz niezależnie od selekcji dokonanych wcześniej przez programistę⁶⁸.

⁵⁷ R. Markiewicz, *Sztuczna inteligencja...*, s. 42.

⁵⁸ R. Markiewicz, *Sztuczna inteligencja i własność intelektualna*, [w:] A. Adamczak (red.), 100 lat ochrony własności przemysłowej w Polsce. Księga jubileuszowa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2018, s. 1452–1453.

⁵⁹ B. Widła, [w:] B. Fischer, A. Pązik, M. Świerczyński (red.), *Prawo sztucznej...*, s. 244.

⁶⁰ E. Bonadio, L. McDonagh, *Artificial intelligence...*, s. 118.

⁶¹ *Ibidem*, s. 118.

⁶² A. Bridy, *The Evolution of Authorship: Work Made by Code*, Columbia Journal of Law & the Arts 2016, tom 39, s. 395.

⁶³ E. Bonadio, L. McDonagh, *Artificial intelligence...*, s. 119.

⁶⁴ R. Markiewicz, *Sztuczna inteligencja...*, s. 50.

⁶⁵ E. Bonadio, L. McDonagh, *Artificial intelligence...*, s. 119.

⁶⁶ D. Glasser, *Copyrights in Computer-Generated Works: Whom, if Anyone, Do We Reward?*, 1 Duke Law & Technology Review 2001, Nr 24 s. 5.

⁶⁷ E. Bonadio, L. McDonagh, *Artificial intelligence...*, s. 119.

⁶⁸ S.F. Hedrick, *I 'Think', Therefore I Create: Claiming Copyright in the Outputs of Algorithms* 2019, NYU Journal of Intellectual Property & Entertainment Law 2019, tom 8, Nr 2, s. 344–346.

Wskazuje się, że postrzeganie użytkowników jako autorów dzieł SI i przyznanie im prawa własności zachęciłoby ich do uzyskiwania oraz użytkowania programów SI w celu tworzenia nowych utworów. Dałoby to im możliwość wprowadzania do obrotu końcowych produktów i czerpania z nich korzyści ekonomicznych⁶⁹. Ostatecznie również programiści uzyskaliby profity, ponieważ użytkownicy zachęcenі własnym zyskiem kupowaliby ich oprogramowania, co doprowadziłoby do zwiększenia jego ogólnej wartości⁷⁰. Można zauważyć, że rynek już dostarcza programistom motywacji do tworzenia oprogramowań i maszyn wykorzystywanych do tworzenia dzieł z uwagi na zyski z ich sprzedaży oraz licencji⁷¹.

Jednocześnie twierdzi się, że programiści oraz inwestorzy mogliby ograniczyć osobom trzecim dostęp do oprogramowań AI, a to groziłoby przyznaniem im w tym zakresie monopolu⁷². Zaznacza się, że w takim przypadku powinna powstać regulacja prawna, która przyznawałaby prawo wyłączne do utworów stworzonych za pomocą swojego egzemplarza SI – użytkownikom, którzy zgodnie z prawem nabyliby licencje do oprogramowań SI⁷³.

Inwestor jako twórca dzieł SI

Z ekonomicznego punktu widzenia osoba prawna, a nawet osoba fizyczna, która zainwestowała środki finansowe w technologię oraz jest zdolna do kreowania sztuki, literatury lub muzyki, oczekuje zwrotu z inwestycji w jakiejś formie. Wydaje się, że stawianie inwestora na miejscu twórcy utworów stworzonych przez sztuczną inteligencję nie jest poprawne, ponieważ nie jest on bezpośrednim autorem dzieła. Jednak wskazuje się, że można byłoby rozważyć taką tezę, gdyby przyjąć, że inwestor, promując ostateczny utwór powstały za pomocą AI, odgrywa rolę pracodawcy, a maszyna rolę pracownika. Argument ten jednak nie znalazł istotnego poparcia w piśmiennictwie⁷⁴.

Maszyna jako twórca dzieł SI

Za potencjalnego kandydata na twórcę utworów stworzonych przez SI uważa się również maszynę – robota, narzędzie, komputer. Z przekonaniem można stwierdzić, że sztuczna inteligencja im bardziej jest niezależna, tym trudniej jest zidentyfikować osobę fizyczną odpowiedzialną za dokonanie odpowiednich wyborów, na podstawie których ostatecznie maszyna jest zdolna do wygenerowania utworu. Wskazuje się, że w tym ujęciu maszyna jest bezpośrednio zaangażowana w tworzenie dzieła oraz ma *free and creative choice*⁷⁵, czyli jest zdolna do autonomicznego dokonywania wyborów i kreowania utworów, które w ostatecznej formie zaskakują człowieka, więc można powiedzieć, że stanowią oryginalną i własną twórczość SI⁷⁶. Wszelkie zakodowane algorytmy i wybory dokonane przez człowieka na wcześniejszym eta-

pie tworzenia utworu byłyby postrzegane jako katalizator dzieła, którego ostateczna forma byłaby dla człowieka nieprzewidywalna⁷⁷. Twierdzi się, że sieci neuronowe, których używa sztuczna inteligencja do podejmowania decyzji, są jej unikalnym DNA i być może one nadają maszynie pewnego rodzaju osobowość⁷⁸.

Jednak tym, co wyklucza uznanie maszyn jako twórców dzieł, jest czynnik ludzki, albowiem na gruncie obecnego unijnego prawa autorskiego ochrona praw autorskich przysługuje osobom fizycznym. Warte rozważenia jest możliwość przyznania maszynom ochrony prawa autorskiego analogicznie do ochrony przyznanej osobom prawnym. Jednak w odróżnieniu od osób prawnych maszyny nie mają podmiotowości prawnej, co wyklucza przyznanie im praw autorskich⁷⁹. Z praktycznego punktu widzenia ciężko jest wyobrazić sobie urządzenie, które posiada legitymację prawną do egzekwowania naruszeń praw autorskich, negocjowania i podpisywania umów licencyjnych czy umów cesji praw na inne osoby. Osoby prawne działają przez swoje organy, menedżerów, prawników. Natomiast w przypadku sztucznej inteligencji trudno byłoby wskazać osobę, która mogłaby odgrywać analogiczną rolę jak w sytuacji osoby prawnej⁸⁰. W związku z powyższym maszyny również nie można uznać za autora utworów stworzonych przez SI.

Amerykańskie spojrzenie na objęcie ochroną prawa autorskiego utworów stworzonych przez SI na podstawie najnowszej decyzji Biura ds. Praw Autorskich

Dnia 14.2.2022 r. Amerykańskie Biuro ds. Praw Autorskich odpowiedziało przecząco na pytanie, czy utwór

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ N.I. Brown, Artificial Authors: A Case for Copyright in Computer-Generated Works, Columbia Science & Technology Law Review 2018, tom 20, Nr 1, s. 39.

⁷¹ R. Denicola, Ex Machina: Copyright Protection for Computer-Generated Works, Rutgers University Law Review 2016, tom 69, Nr 251, s. 283–285.

⁷² K. Hristov, Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma, IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property 2017, Nr 3, s. 443.

⁷³ R. Markiewicz, Sztuczna inteligencja..., s. 52.

⁷⁴ E. Bonadio, L. McDonagh, Artificial intelligence..., s. 120.

⁷⁵ ENG: wolny i twórczy wybór, tłumaczenie autor.

⁷⁶ J.V. Grubow, O.K. Computer: The Devolution of Human Creativity and Granting Musical Copyrights to Artificially Intelligent Joint Authors, Cardozo Law Review 2018, tom 40, s. 409.

⁷⁷ E. Bonadio, L. McDonagh, Artificial intelligence..., s. 120.

⁷⁸ J.V. Grubow, O.K. Computer..., s. 409.

⁷⁹ A. Bridy, Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author, Stanford Technology Law Review 2012, tom 5, Nr 1, s. 21.

⁸⁰ E. Dorotheou, Reap the Benefits and Avoid the Legal Uncertainty, C.T.L.R. 2015, tom 21, Nr 85, s. 91.

w całości wygenerowany przez maszynę może być chroniony prawem autorskim. Steven Thaler złożył w imieniu SI, a ściślej mówiąc algorytmu, któremu nadał nazwę *Creativity Machine*⁸¹, wniosek o zarejestrowanie praw autorskich do utworu, wskazując sztuczną inteligencję jako autora i siebie jako właściciela maszyny. Przedmiotem wniosku o rejestrację był obraz autonomicznie wygenerowany przez algorytm zaprogramowany w maszynie. Amerykańskie Biuro ds. Praw Autorskich odmówiło rejestracji dzieła stworzonego przez sztuczną inteligencję, uzasadniając tę decyzję tym, że prawem autorskim chronione mogą być tylko utwory, które są wynikiem pracy intelektualnej oraz które opierają się na mocy twórczej ludzkiego umysłu⁸². Powyższe wskazuje na zbieżność podejścia w UE oraz Stanach Zjednoczonych do problemu objęcia utworów stworzonych przez SI ochroną prawa autorskiego.

Podsumowanie

Trudno nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że za każdą maszyną stoi człowiek, są one tworzone, programowane i kierowane przez ludzi⁸³. Nie ma jednak również wątpliwości, że niepoohamowany rozwój technologiczny przyczynił się do tego, że wyniki kreatywnej twórczości mogą pochodzić nie tylko z przedsięwzięć ludzkich. W dzisiejszych czasach m.in. literatura, sztuka, muzyka i filmy tworzone są na wpół autonomicznie przez sztuczną inteligencję, bez ludzkich wyborów wpływających na ostateczny kształt utworów. Biorąc pod uwagę coraz większe znaczenie, jakie przypisuje się SI, prognozy jej zastosowania na przyszłość, a także poruszenie, jakie budzi wśród społeczeństwa, celem artykułu była odpowiedź na pytanie – kogo możemy uznać za twórcę utworów stworzonych przez sztuczną inteligencję?

Wraz z postępem technologii bezpośrednia rola człowieka w kreatywności algorytmicznej prawdopodobnie będzie coraz mniejsza. Przyznawanie praw autorskich osobom fizycznym wydaje się mniej uzasadnione, im bardziej odległa staje się ludzka interwencja w utwory generowane przez SI. Jednocześnie na gruncie obowiązujących przepisów prawa podmiotem praw autorskich nie może być twórca nieludzki, co wyklucza autorstwo maszyny. Niemniej jednak, ponieważ dzieła generowane przez sztuczną inteligencję coraz bardziej przypominają utwory tradycyjnie wykonywane przez ludzi, uważa się, że powinny być one objęte ochroną prawa autorskiego. Pozostawienie takiego dzieła bez ochrony w dome-

nie publicznej doprowadzić mogłoby do sytuacji, w której banalny człowiek z patyka naszkicowany ludzką ręką byłby bardziej godny ochrony od wyrafinowanego obrazu stworzonego przez SI, takiego jak *Portrait of Edmond Belamy*⁸⁴.

Przeprowadzona analiza pokazała, że w ramach obowiązującego prawa nie sposób wskazać właściwy podmiot, konstrukcję prawną, którą można by zakwalifikować jako autora dzieł SI i która jednocześnie uwzględniałaby trud pracy oraz nakład finansowy ludzi tworzących sztuczną inteligencję. Parlament Europejski w rezolucji dotyczącej aspektów praw własności intelektualnej w stosunku do AI⁸⁵ zaznaczył, że utwory stworzone przez AI muszą podlegać ochronie w ramach praw własności intelektualnej. W związku z powyższym konieczne jest stworzenie międzynarodowych regulacji, które wyznaczałyby zasady ogólne, które pokazałyby ustawodawcy kierunek, jakim ma podążać, regulując tę materię na szczeblu krajowym. Właściwe – jak wskazał Parlament Europejski we wskazanej powyżej rezolucji⁸⁶ – byłoby wydanie rozporządzenia, która wprowadziłaby jednakowe standardy w całej UE. Takie rozwiązania zachęciłyby do inwestowania w SI, promocji innowacji oraz przyczyniłoby się do stymulacji kreatywności twórczości, która leży u podstaw prawa autorskiego. Objęcie ochroną wyników generowanych przez AI prawami autorskimi wymusza ponowne przemyślenie istotnych reguł, takich jak wymóg autorstwa i oryginalności, które leżą u podstaw systemów praw autorskich i nadal są zakorzenione w poglądach uznających na centralnym miejscu ludzkiego autora.

⁸¹ ENG, maszyna kreatywności, tłumaczenie autor.

⁸² E. Rosati, US Copyright Office refuses to register AI-generated work, finding that „human authorship is a prerequisite to copyright protection”, https://ipkitten.blogspot.com/2022/02/us-copyright-office-refuses-to-register.html?fbclid=IwAR0d1J4t6SeIIIF59ypo2Hal-SggOYFUVfUIQZ_5GwBSAs6nXlmQizvUEiLE (dostęp z 23.2.2022 r.).

⁸³ A.R. Miller, Copyright Protection for Computer Programs, Databases, and Computer-Generated Works, *Harvard Law Review* 1993, tom 106, Nr 5, s. 1045.

⁸⁴ D. Lim, AI & IP: Innovation & Creativity in an Age of Accelerated Change, *Akron Law Review* 2018, tom 52, Nr 813, s. 839.

⁸⁵ Parlament Europejski, Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 20.10.2020 r. w sprawie praw własności intelektualnej w dziedzinie rozwoju technologii sztucznej inteligencji (2020/2015(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0277_PL.html (dostęp z 20.2.2022 r.).

⁸⁶ *Ibidem*.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, utwór w rozumieniu prawa autorskiego, twórca, technologia, sztuka

The author of a work created by artificial intelligence

Due to the fact that artificial intelligence has entered the sphere of culture, becoming an extremely important field for copyright, the aim of the article is to answer the question of who can we consider as the author of works created by artificial intelligence. The author analyzed the concept of a work within the meaning of copyright law on the basis of Polish and European Union regulations, international convention and jurisprudence of the Court of Justice of the European Union. She pointed out the connection of the concept of authorship in the European Union copyright law with the requirement of originality, which should be understood as the author's own intellectual creation. When trying to answer the question of who should one consider as the author of works created by artificial intelligence, the programmer, user, investor and machine were taken into account.

Keywords: artificial intelligence, work within the meaning of copyright law, author, technology, art.

Nowe technologie w prawie prywatnym i publicznym

ksiegarnia.beck.pl

Zadzwonić: 81 46 13 300 • E-mail: kontakt@beck.pl

